

Willem van Beieren van Schagen, de jongste zoon

Inleiding

De jongste zoon van Willem van Beieren, de bastaard van Holland en eerste heer van Schagen, heet naar zijn vader, Willem.

De oudste zoon Albrecht is vernoemd naar zijn grootvader Aelbrecht van Beieren, en de middelste zoon Jan (Johan) is vernoemd naar zijn grootvader van moeders kant, Jan van Avesnes van Hodenpijl. De drie broers hebben twee zussen, Johanna en Barbara. Zij zijn met hun vijven de wettige kinderen van Willem van Beieren, bastaard van Holland, en Johanna van Hodenpijl.

Ze hebben nog een zus uit een andere verbintenis van hun vader, Belye, hun bastaardzus. En daarnaast is er nog Antonius, een zoon uit een eerder contact van Willem van Beieren en dus eveneens een bastaardbroer. Over hem verscheen in het vorige nummer van de Kakelepost een artikel.

Iets over gegevens en bronnen

Gegevens over deze mensen zijn te vinden op een aantal websites, in een paar boeken, en in de archieven. De bronnen echter waarnaar deze websites en boeken verwijzen zijn spaarzaam. In de loop van de 15^e, 16^e en 17^e eeuw hebben enkelingen de moeite genomen om te verzamelen en te noteren wat ze konden vinden aan gegevens over mensen die in de daaraan voorafgaande of dezelfde eeuwen een rol gespeeld hebben. Het gaat om mensen die tot de adel behoorden, tot de geestelijkheid of tot de burgerij, inclusief het langzaam groeiende ambtenarenapparaat in dienst van de beide eerst genoemde groepen. Alle na hen komende auteurs-geschiedschrijvers verwijzen naar deze bronnen of steunen erop zonder ze te noemen. Het aantal tijdgenoten van Willem van Beieren, bastaard van Holland (±1387 – 1473) dat verslag doet van zijn belevenissen is zeer gering. Het meeste moet komen uit ambtelijke stukken waarin een en ander staat op getekend betreffende uitgaven en inkomsten van een vorst, een graaf, een hertog, een bisschop, een stad. Verder zijn er registers, leenkamers genoemd, waarin men optekende wie wat wanneer aan wie 'leende', zeg maar langdurig verhuurde. En natuurlijk zijn er de koopakten, schuldbekentenissen, opgetekende huwelijkse voorwaarden, reisverslagen, waarin we vele mensen van adel, van de geestelijkheid en burgers tegenkomen.

Drie belangrijke verzamelaars van gegevens zijn

-Cornelis Aurelius met zijn boek dat bekend staat als de Divisiekroniek, een kroniek over Holland Zeeland en (West-)Friesland,

-W. van Gouthoven, D'oude Chronijcke ende Historien van Holland (met West-Vriesland) van Zeeland ende van Utrecht, 's-Graven-Hage 1636 (bij Hillebrant van Wouw), 201, 202.

-Simon van Leeuwen, Batavia illustrata, ofte Verhandeling van de oorspronk, voortgank, zeden, eere, staat en godtsdienst van Oud Batavien, mitsgaders van den adel en regeringe van Hollandt, Deel 1 ('s – Gravenhage 1685), 1077.

-Dirk Burger van Schoorel, Chronyk van de gantsche oude heerlykheid van het dorp Schagen (Hoorn, 1710, uitgave 1767, Schagen, 1999)

De laatste ontleent al weer het meeste aan de beide hiervoor genoemde.

Een hedendaagse onderzoeker, verzamelaar en bewerker van gegevens betreffende historische vooral adellijke personen is Antheun Janse met zijn boek Ridderschap. Behalve hem zijn er nog vele andere, maar ook zij steunen op de bekende en soms door hen opgedoken oude bronnen.

Geboorte data en -jaren

Het was heel lang geen gewoonte de geboortedata of -jaren te noteren. In talloze documenten komen mensen voor als getuigen, van wie dan vermeld wordt dat ze omtrent 50 of 45 of 70 jaar oud zijn. Velen wisten niet in welk jaar ze waren geboren. Het deed er niet zoveel toe, ongeveer was precies genoeg. Dat gold ook voor kinderen van adellijke afkomst. Als we het al weten, dan is dat

meer toeval dan nauwkeurigheid van ouders of omgeving. Of het is mogelijk gebleken door terugrekenen – omdat de leeftijd in een bepaald jaar door omstandigheden wel (ongeveer) bekend was – het geboortjaar redelijk nauwkeurig te bepalen.

Van geen van de kinderen van Willem van Beieren bastaard van Holland staat vast wanneer ze zijn geboren. Door allerlei documenten weten we dat Albrecht de oudste zoon is en Willem de jongste. Dus moet Jan de middelste zoon zijn geweest. Wanneer de beide dochters Johanna en Barbara zijn geboren is niet bekend. Welk kind de eerstgeborene is, een zoon of een dochter, wordt nergens vermeld.

Daar staat tegenover dat er wel iets bekend is. Er is een document bewaard gebleven waarin de huwelijkse voorwaarden staan opgetekend die zijn opgemaakt bij het huwelijk van Willem van Beieren en Johanna van Hodenpijl¹⁾. Dat document dateert van 16 april 1430. Willem van Beieren is dan plusminus 43 jaar oud, Johanna is dan mogelijk een jaar of 20. De moeder van Johanna, Elisabeth van Haemstede, legt samen met Willem van Beieren een en ander vast. Bezit en geld, dat wil zeggen levensonderhoud en zekerheid van bestaan in geval van overlijden, speelt een belangrijke rol. Kortom, wat brengen beide huwelijkspartners in aan bezittingen?

De zoon Antonius is voor die tijd geboren, ook al wordt er met geen woord over hem gerept in deze huwelijkse voorwaarden.

In 1444, 14 jaar na de huwelijksvoltrekking, verzoekt Willem van Beieren aan zijn neef en vorst Filips de Goede (**zie afbeelding hieronder**) toestemming zijn kinderen jaarlijks een bedrag uit te keren uit de inkomsten van de heerlijkheid Schagen en de visserij van de Schager en Niedorper Kogge, zodat ze in staat zijn een adellijke status te voeren.

Die toestemming krijgt hij. Filips de Goede vermeldt in zijn brief²⁾ aan Willem van Beieren, dat hij die toestemming verleent voor zijn kinderen, zijn zonen en zijn dochters en mogelijk toekomstige kinderen. Willem van Beieren is dan plusminus 57 jaar oud, zijn vrouw tussen de 30 en de 40. Toch lijkt het niet onaannemelijk dat het echtpaar ervan uitgaat dat het gezin niet groter zal worden. Wanneer overigens de bastaarddochter Belye is geboren, is niet bekend. Dat blijkt ook niet uit de huwelijkse voorwaarden bij haar huwelijk met Aerst Creyts in 1459 opgemaakt.³⁾ Ook Belye zal geboren zijn voor 1444, ook al is in die tijd een huwelijk op een leeftijd tussen de 12 en 15 jaar voor een meisje nog steeds mogelijk.

De conclusie zal moeten zijn dat de wettige kinderen van Willem van Beieren en Johanna van Hodenpijl allen geboren zijn tussen 1430 en 1444.

De leeftijd van Willem, de jongste zoon

Willem is de jongste zoon. Als we ervan uitgaan dat de kinderen met enige regelmaat en met een gezonde tussenpoos worden verwekt en zijn geboren, dan zal Willem op zijn vroegst geboren zijn in 1435. Voorwaarde is dat de drie zonen direct na elkaar zijn geboren en de meisjes daarna. Zit er een

meisje tussen, dan wordt het al gauw 1437, en zitten er twee meisjes tussen, dan wordt het 1439. Als de vader in 1444 de genoemde toestemming vraagt, dan is het niet onwaarschijnlijk dat het jongste kind is geboren in 1443 of mogelijk 1444. Conclusie zou moeten zijn dat Willem, de jongste zoon, is geboren tussen ruwweg 1435 en 1444. Kan het nauwkeuriger? Mogelijk.

Heer van Burghorn

Willem van Beieren van Schagen, bastaard van Holland vraagt en krijgt toestemming om de Burghorn, een hoek slijks in de Zijpe tussen de kerktoren van Sint Maarten en de Burghorn te bedijken en in te polderen. Dat werk neemt een aantal jaren in beslag en is klaar in het begin van 1461.⁴⁾ Willem wordt heer van Burghorn, dat een zelfstandige heerlijkheid wordt met de hoge middel en lage rechtspraak. Dat wil zeggen dat de heer van Burghorn en zijn schout alle vormen van misdaad door alle inwoners, van adel tot kleinste burger begaan, kunnen bestraffen en tot en met de doodstraf kunnen opleggen.

Willem van Beieren van Schagen krijgt gedaan dat zijn jongste zoon Willem heer van Burghorn wordt. Dat gebeurt per missive van 22 februari 1463⁵⁾, twee jaar nadat de Burghorn 'in gebruik' was genomen. Wie heer van een heerlijkheid wordt en alle vormen van rechtspraak mag uitoefenen wordt ook in die tijd als handelingsbekwaam beschouwd.⁶⁾

Tegenwoordig moet je daarvoor 21 jaar oud zijn. Dat was tot voor kort 23 jaar en de eeuwen daarvoor 25 jaar. Toen Karel V, keizer, koning, graaf van Holland en Zeeland, heer van West-Vriesland op 4 oktober 1540 het zogenaamd Eeuwig Edict uitvaardigde, stelde hij de leeftijd waarop een man handelingsbekwaam geacht werd, op 25 jaar. De vrouw moest 20 jaar zijn wilde ze zonder toestemming van de vader in het huwelijk treden. Ze was niet handelingsbekwaam en had altijd een voogd nodig. Alleen als weduwe kon ze rechtshandelingen verrichten.

De leeftijd van 25 jaar kan al een tijdje hebben gegolden en gebruikelijk zijn geweest in de jaren daarvoor, maar hoe lang is onzeker. Halverwege de 15^e eeuw, in de tijd dat Willem van Beieren op-groeide, was die leeftijd mogelijk nog 12 of 14 jaar. Dat verschilde per streek en per stad.

In de loop van de 15^e eeuw is de leeftijd verhoogd. Dat hing samen met de verstedelijking en de groei van de bevolking. Het is niet onaannemelijk dat in 1463 die leeftijd al was opgeklommen tot 20 jaar.

Als we uitgaan van de juistheid daarvan, dan zou vader Willem van Beieren aan Filips de Goede kunnen hebben verzocht zijn jongste zoon ter gelegenheid van zijn 20^e verjaardag te belenen met de heerlijkheid Burghorn. Dat zou inhouden dat de jongste zoon is geboren in 1443. Als de leeftijd van 25 jaar al zou hebben gegolden in 1463, dan zou deze jongste zoon geboren zijn in 1438.

Mogelijk is er nog een ander aanvullend gegeven betreffende zijn leeftijd, doordat zijn vader van Philips de Goede toestemming krijgt om aan zijn jongste zoon jaarlijks zijn moederlijk erfdeel in de vorm van de tienden van de Nes (honderd Philippus Bourgonse schilden) te geven.⁷⁾ Die toestemming dateert van 13 juli 1450. Zijn moeder, Johanna van Hodenpijl, is waarschijnlijk in dat jaar, of kort daarvoor, overleden. Waarom vader Willem van Beieren deze zoon dat moederlijke erfdeel wil doen toekomen op dat moment, is niet duidelijk. Het kan zijn dat het samenhangt met het bereiken van de 12-jarige leeftijd door deze jongste zoon. Hij zou dan geboren zijn in 1438. Ook dit is niet meer dan een mogelijkheid.

Conclusie zou moeten zijn dat de jongste zoon van Willem van Beieren van Schagen, bastaard van Holland en Johanna van Hodenpijl is geboren in een van de jaren tussen 1438 en 1443.

Het jaar 1475

In dat jaar is Albrecht al weer geruime tijd heer van Schagen met de verplichting jaarlijks aan zijn broers en zussen de toelage uit te keren die hun vader heeft vastgesteld. Albrecht blijft echter in gebreke en dat levert de nodige spanningen op. Hij wordt wel ridder geslagen, dat gebeurt bij de slag om Luik in 1467. Zijn broer Jan neemt deel aan de slag bij Monthéry in 1465 en wordt daar ridder geslagen. Jan heeft dan al contacten met Haarlem, uiteraard door zijn vader die de familie Van Berckenrode kent. Jan zal trouwen met Ave van Berckenrode. Hij zal in latere jaren zowel schout als schepen zijn in die stad.

De laatste die ridder wordt geslagen – want uiteraard moeten alle drie de zonen van Willem van Beieren van Schagen ridder worden – is Willem. Dat gebeurt in 1475 bij de belegering van Neuss. Voor die tijd heeft ook Willem al contacten met Haarlem, hetzij omdat hij daar zijn vrouw heeft ontmoet voor die tijd, hetzij door de contacten die zijn broer Jan daar al had. Hoe dat ook zij, als in 1474 de inname van Neuss door Karel de Stoute niet zo vlot verloopt als hij had gehoopt, roept hij zijn ridders op om met soldaten naar Neuss te trekken. Willem gaat aan het hoofd van een contingent Haarlemmers naar Neuss. Karel de Stoute ziet zich genoodzaakt na bijna een jaar in juni 1475 het beleg van Neuss af te breken en zijn troepen terug te trekken, omdat de Duitse keizer zich er mee bemoeit en Karel genoodzaakt is met de keizer tot een akkoord te komen. Willem keert als ridder terug naar ... Haarlem.

Burghorn krijgt een andere heer

Voordat Willem met het contingent Haarlemmers naar Neuss trekt, wordt geregeld dat zijn broer Jan de heerlijkheid Burghorn tijdelijk in leen krijgt. Karel de Stoute gaat daarmee akkoord. Dit zal geregeld zijn voordat Willem naar Neuss vertrekt. Waarom Willem aan de oproep van Karel de Stoute gehoor geeft en naar Neuss gaat en niet Jan, zou wel eens te maken kunnen hebben met het feit dat Willem nog geen ridder is en Jan al wel. De mogelijkheid bestond bovendien dat Willem zou sneuvelen en ook dat zal een reden geweest zijn voor de wisseling van de wacht. Het feit dat Willem als enige van drie zonen nog geen ridder was kan echter zwaar gewogen hebben. Er kan nog een tweede reden zijn geweest. De Van Beierens hadden banden met Haarlem gekregen, vermoedelijk door de goede relatie met de Van Berckenrode's, die een voorname rol speelden in die stad. Willem van Beieren had altijd al goede contacten met Den Haag, zijn huis stond daar, zijn kinderen zijn er vermoedelijk allemaal geboren. Zijn schoonmoeder woonde er en Willem en zijn vrouw zouden het huis waarin zijn schoonmoeder woonde, bij haar dood erven. Dat is ook gebeurd. Dat wil zeggen, Willem heeft het huis geërfd, want zijn vrouw Johanna is voor de dood van haar moeder, die stierf in 1456, overleden.

De andere, tweede reden waarom Willem zich voelde aangetrokken tot Haarlem kan te maken hebben met een vrouw. Zijn Helena woonde mogelijk in of bij Haarlem en ze heette Duve Jacobsdr Raats/Raidt/Raedt. Wanneer ze zijn getrouwd is onbekend, maar het zal gebeurd zijn in de zeventiger jaren van de 15^e eeuw.

De kinderen van Willem II

Uit het huwelijk van Willem (de tweede, de jongste zoon) en Duve/Duifke/Douven Jacobsdr Raats werden vier kinderen geboren. Ook van hen zijn de geboortedata niet overgeleverd. Het gaat om twee zonen, Jacob en Willem, en twee dochters, Aechte en Janne (Johanna).

In de registers van de leenkamer van *Wassenaar 1226-1744* staat deze aantekening: *Jonkvrouwe Duve Jacobsdochter, weduwe van Willem van Scaghen*, hulde door haar zoon Jacob van Scagen, bij dode van Aechte Jan Pieterszonsdochter (datum 31 januari 1502)

In de leenkamer van *Graaf van Holland III Rijnland 1222-1650* staat het volgende: Hendrik van Alkemade bij overdracht door Floris van de Boekhorst voor *Duve Raats, weduwe Willem van Schagen*, Floris' schoonmoeder en Hendriks nicht, die aankwam van Heilwig, dochter van Hendrik van Alkemade, haar grootmoeder (datum 15 februari 1502).

Hieruit blijkt dat Willem van Beieren van Schagen is overleden, vermoedelijk aan het eind van 1501 of het begin van 1502. Data in de leenkamers kunnen weinig tot veel 'achterlopen', omdat handelingen wel op die datum worden ingeschreven, maar daarvoor en soms ruim voor die datum worden verricht.

Verder is duidelijk dat zijn vrouw Jonkvrouw Duve Jacobsdochter Raats heet. Zij hebben in ieder geval een zoon: Jacob

De moeder van Duve Jacobsdochter is waarschijnlijk Aechte Jan Pietersdochter.

In de leenkamer *Graaf van Holland VIII Friesland 1254-1649* vinden we op de datum van 15 juni 1500: Jan van Schagen voor *Jacob van Schagen, zijn neef, bij dode van Willem, diens vader*. Jan van Schagen

is de zoon van Jan van Schagen, de kleinzoon dus van Willem van Beieren, bastaard van Holland. Deze Jan heeft een neef Jacob (zie hierboven) van wie de vader Willem is overleden. Deze Willem is dus niet overleden in 1501 of 1502, maar al voor 15 juni 1500.

In dezelfde leenkamer staat bij de datum 21 augustus 1508: Joost van Brederode voor *Willem van Schagen, zijn neef, bij dode van Jacob, diens broer*. Hieruit blijkt dat de genoemde Jacob, zoon van Willem II is overleden, maar eveneens dat deze Jacob een broer heeft: Willem, die dus naar zijn grootvader Willem van Beieren de bastaard van Holland is vernoemd. Dat blijkt ook uit het volgende. In de leenkamer *Wassenaar 1226-1744* wordt op 10 december 1508 aangetekend: *Willem van Scagen, onmondig*, hulde door Floris van der Boechorst, *bij dode van zijn broer Jacob van Scagen*. Floris van Boekhorst is de man van hun zuster Janne, hun zwager dus. Willem is nog onmondig in 1508, nog geen 25 jaar oud dus. In 1518 leeft hij niet meer. Getuige de aantekening in dezelfde leenkamer op 4 februari 1518: *Jonkvrouwe Janne van Schagen*, hulde door Evert de Gras, *bij dode van haar broer Willem van Schagen*.

In de leenkamer *Polanen 1290-1650 (1)* tenslotte staat op 26 september 1525 genoteerd: *Aechte van Schagen Willemsdochter* na overdracht op 28-7-1525 door Ysbrant van Scoten. (Ysbrant van Schoten is de broer van haar zwager)

Op 11 mei 1541 staat de volgende aantekening: *Aechte van Schagen en haar zuster Janne van Schagen, weduwe van Ghijsbrecht van Schaghen* (moet zijn: Schoten), verklaren dat de rente is afgelost, welke verklaring door Claes van Matenese is overgelegd.

Aechte Willemsdochter kan in 1525 de dochter zijn van maar één Willem en dat is Willem II, die voor 15 juni 1500 is overleden. Alle andere Van Beierens van Schagen die Willem heten, zijn overleden of nog te jong. Aechte heeft een zus die Janne heet. Deze Janne is eerst getrouwd met Floris van Boekhorst en na diens overlijden met Ghijsbrecht van Schoten.

De vier kinderen van Willem II van Beieren van Schagen en Duve Jacobsdochter Raats zijn derhalve: Jacob, Willem, Aechte en Janne (Johanna). Jacob en Willem zijn beide vrij jong en in ieder geval ongehuwd overleden.

Haarlem

In de lijst van burgemeesters van Haarlem, komen we Willem van Schagen tegen in 1494 en als schepen in 1489, 1493 en 1497.⁸⁾

Jan van Schagen, zijn broer, is schout in Haarlem in 1478, 1482 en 1499 en schepen in 1499, hij is burgemeester van Haarlem in 1479 en 1514.

De zoon van Jan van Schagen, de kleinzoon van Willem van Beieren van Schagen, bastaard van Holland, Jan van Schagen Jansz, is schepen in Haarlem in 1510 en burgemeester van die stad tussen 1527 en 1531, tussen 1534 en 1536 en tussen 1536 en 1540, dat wil zeggen bijna 14 jaar lang met een onderbreking van 3 jaar.

De oudste zoon van Willem van Beieren van Schagen, Albrecht, tweede heer van Schagen, is schepen van de stad Haarlem in de jaren 1567 tot en met 1571, 5 jaar lang. Hij is dan ook al officieel zijn vader opgevolgd als heer van Schagen.

Wat Willem van Beieren van Schagen verder in en voor Haarlem heeft gedaan in de jaren tussen 1475 en zijn dood voor 15 juni 1500 blijft duister.

De familie van Beieren van Schagen heeft gewoond in Haarlem, zij hebben daar een huis gebouwd dat nu nog bekend is als het Huis van Schagen, het staat in de Koningsstraat.

Ook Jozijna, de dochter van Albrecht van Schagen, en vrouw van Schagen, heeft gewoond in Haarlem. Zij had een huis in de Smeetstraat, waar zij haar testamenten heeft opgemaakt in de jaren 1530 tot 1543.

Willem krijgt geld van zijn nicht Jozijna van Schagen

Dat het Willem van Schagen daar in Haarlem tenslotte niet echt voor de wind ging blijkt uit het onderstaande. Dat is tevens het laatste wat we over hem vernemen.

Op 20 februari 1496⁹⁾ gaat Filips de Schone ermee akkoord dat de Vrouwe van Schagen, Jozijna van Schagen, getrouwd met Joost van Borssele, een jaarlijks bedrag van honderd kronen toekent aan Willem van Schagen, haar oom.

In deze brief lezen we dat zij haar oom en zijn kinderen een warm hart toedraagt: *'... ende om sonderlinghe lieffden en gunsten die sij heeft en dragende is tot Willem van Schagen haeren oom ende sijne kinderen en de bijzonder omdat den selven Willem van Schagen nijet soo veel versien is van goeden bij wijlen sijnen heervader Willem Heere van Schagen en de vader van de voorscreven Vrouwe van Schagen (zijn broer Aelbrecht), als Jan van Schagen, sijnen outsten broer (inmiddels is haar vader Aelbrecht overleden; zijnde oudste van de drie broers, waardoor Jan nu de oudtse is).*

Hieruit blijkt dat zij vindt dat Willem de bastaard niet zo goed gezorgd heeft voor Willem, zijn jongste zoon. De werkelijkheid was anders. Waardoor het Willem nu niet zo goed gaat, is onbekend.

Door deze brief weten we ook dat Willem is overleden tussen 20 februari 1496 en 15 juni 1500.

Filips de Goede laat in deze brief weten dat hij de handelwijze van Jozijna van Schagen onmiddellijk en van harte goedkeurt, omdat Willem *'gedecendeert is (afstamt van) van de Edelen bloede van wsijlen hertoge Aelbrecht van Beijeren Grave van Henegouwen, van Hollant etc. waer zijn vader een zone was van de voorschreven Aelbrecht...'*

Geraadpleegd:

- 1) Akte van huwelijksvoorwaarden van Willem van Schagen en Johanna van Hodenpijl, 1430, authentiek afschrift, 1655 (Rijksarchief Noord-Holland, RANH, toegangsnummer 133, inventarisnummer 16).
- 2) Akte van octrooi van Philips van Bourgondië voor Willem van bastaard van Holland om zijn kinderen jaarlijks een rente uit de helft van de tienden, visserij en goederen van de Schagerkogge te schenken, 1444, ath. Afschrift 1656 (RANH, toeg.n. 133, inv.nr. 51)
- 3) Huwelijksvoorwaarden tussen Belye, natuurlijke dochter van Willem, bastaard van Holland, heer van Schagen en Eerst (Aerst) Creyts, zoon van zijn zwager Geryt Creyts. 1459 1 charter (Nationaal Archief in Den Haag, NL-NaNA, toegangsnummer 1.10.01, inventarisnummer 361)
- 4) Akte van octrooi van Philips van Bourgondië voor Willem de bastaard van Holland, tot bedijking van de Zijpe, waardoor de heerlijkheid Burghorn ontstaat, 1456, authentiek extract 1650; met een akte van legalisatie door schout, burgemeesteren en schepenen van 's -Gravenhage 1651, met wee afschriften, z.j. (19e eeuw) (RANH, toeg.n.133, inv.nr. 25)
- 5) RANH, toegangsnummer 133, inventarisnummer 132.
- 6) H. Ankum, La cessation de la minorité. Tijdschrift voor Rechtsgeleerdheid 44, (1976), 291-335; S.J.Fockema Andreae, De Meerderjarigheids-termijn en De vervroegde meerderjarigheid, Bijdragen tot de Nederlandsche Rechtsgeschiedenis, 1e bundel, (Haarlem 1888); Eeuwig edict van Keizer Karel V; http://de-wit.net/bronnen/histo/eeuwig_edict_keizer-karel-1540.htm.
- 7) NL-HaNA, toegangsnummer 1.10.01, inventarisnummer 359.
- 8) D. Guldewagen en P. Steyn, Naam-Register van de Heeren van de Regeering der stad Haarlem, van de Ministers vandien; en van derzelve commissien; als mede van eenige ampten en employen binnen dezelve (Haarlem 1732).
- 9) RANH, toegangsnummer 133, inventarisnummer 48

Afbeelding 1. Willem van Beieren bastaard van Holland, eerste heer van Schagen, 1387/1389 - 1473

Afbeelding 2. Het huis van Schagen, Koningstraat in Haarlem (foto Google-earth)

Afbeelding 3. Filips de Schone, de vorst met wie Willem te maken had in de laatste jaren tussen 1494 en 1500

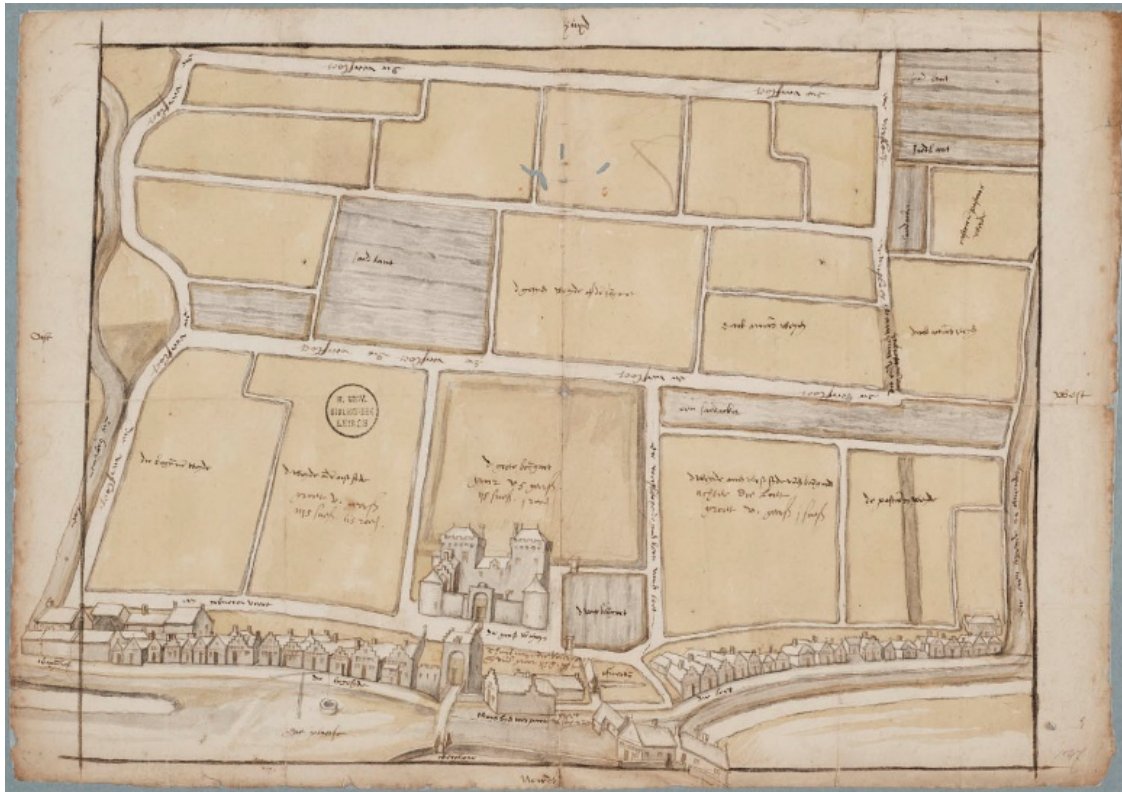

Afbeelding 3. Gezicht op Haarlem uit het noordwesten, met de blekerijen op de voorgrond, Jacob Isaaksz. van Ruisdael, ca. 1650 – ca. 1682 (Rijksmuseum Amsterdam)

Afbeelding 4. Slag bij Neuss (29 juli 1474 – eind mei 1475), waar Willem tot ridder werd geslagen door Karel de Stoute

Afbeelding 5. Schagen en het slot Schagen zoals Willem II beide gekend zal hebben. Deze plattegrond is weliswaar gemaakt als onderdeel van het proces tussen de families Van Nijenrode en Van Beieren in het derde kwart van de 16e eeuw, maar erg veel zal er niet veranderd zijn tussen 1499 (het mogelijke sterfjaar van Willem II) en 1560 à 1570.